

LITTERATUR: (1) 212c 3,106; (2) 464 8,374; (3) 464 9,82; (4) 464c 261,363; (5) 212c 3,106; 202c 3,208; (6) 212c 3,106; 170 1905, 19; (7) 858 34.

PROSA

De små sandstakke [er] med et blevet levende og triller afsted i hurtige ryk – rylerne! Ja minsanden. Deres bevægelser kan netop skimtes, når de farer hen over en af de mange lyse pletter. Længere borte, hvor lysningerne forsvinder, er det kun muligt at skelne mørkebrunt sand. Og rylernes spring ses kun, når man står stille; straks man begynder at gå synes jo alle sandormetuerne at sætte sig i bevægelse *Arthur Christiansen* (1).

»Det flyvende bånd« – dér kommer det ude langs med vandkanten, langt og smalt og yndefuldt svævende, føjende sig elastisk efter vindens luner. Det er et underligt bånd – se! Nu slog det krog på sin bagerste ende, nu formede det sløjfe, og nu blev det ligeså bredt som det før var langt, det står tilvejs som et uhyre, stormønstreret bordtæppe ... en stor flade tøj ligesom hængt op under himlen til tørring. Så strækker det sig atter; en usynlig hånd griber i tæppets ene snip og en anden i dets modsatte hjørne, det hales ud til bændel, til strimmel, til tråd ... det er hundreder af ryler skaret i forårsleg *Svend Fleuron* (2).

St. St. Blicher, Rylen (3).

LITTERATUR: (1) 132 17; (2) 222f 37f; (3) 69b 34.

Brushaner på parringspladsen tegnet af Mads Stage til Blichers „Trækfuglene“, 1950.

Brushane, *Philomachus pugnax*

I yngletiden er hanens fjerdragt på oversiden brunlig med hvide og gule pletter og bugen hvid, resten en blanding af sort, hvidt, rødt, gult osv.; den har bred fjerkrave om halsen og to strittende fjerørere. Hønens overside og vinger er broget grå- og sortbrune med rødlig pletter. Ret alm. ynglefugl i VJylland og enkelte steder på øerne. – Danmarks Dyreverden 7, 145-49.

Et betydeligt antal brushaner holdt til på ubeboede holme i det sydfynske øhav, hvor man fangede dem i hestehårdroner (1).

Brushane, -kok, -høne o. 1700ff, når hanen kæmper med rivaler bruser (stritter) den store fjerkrave; brushane i overført betydning om en opfarende person (2).

Table o. 1700 (3), *rytter* (sml. s. 160) og *brusrossneppe* »når den har kastet sit brus« 1763 (4), *stålsneppe* og *bruskopsneppe* 1776-1809 (5), *bruskop(pe)* Læsø 1802 (6), *brustitte* 1804 (7).

Storkok Højer (8), *søhøne* (i efterårsdragt), hanen *skogger-*, *skogrekok* VJylland (9), *pludderkok* Vinding s. VJylland (9a); *stårrekok, -høne* V og MJylland (10), *styrehøne* Bøvling VJylland (9), *bussehøne* Holmsland klit (11), *rend(e)høne* Ø og VHanherred (12) fordi man fangede den med rendestrikker; *Egholmskok, -høne* Ærø 1852ff,

Hjortø (13), der var og er mange brushaner på Eg-holm mellem Ærøskøbing og Tåsinge; *kloflugl* (hunnen) Sejerø o. 1890 (14), *munk* 1852ff; Nyord, SFalster (15); *hændeser* SFalster 1889, jæ-gere om hunnen (16), *buskajælpa* Bornholm (17).

LITTERATUR: (1) 307 177; (2) 659 2, 1238; (3) 170 1909, 55; (4) 693b 1,623; (5) 582 24; 439d 316; (6) 61 145; (7) 439b 113; (8) 388 (o. 1940); (9) 501b 38; 794 5,105 og 9,154; 449 64; 700 117; (9a) 281d (1884); (10) 296f 126; (11) 212c 1,145; (12) 202c 3, 183; (13) 451 286; 160 1904/27:1160 (1883); 388; (14) 856 153; (15) 451 286; 599 21273; 160 1904/30:833 (1884); (16) 160 1904/30: 833; (17) 785 215.

PROSA OG POESI

Denne på én gang yndefulde og barokke fugl, der synes klippet ud af en ældgammel fabel. Man fristes næsten til at spørge, om ikke bruskokken blev til i et af skaberens lune øjeblikke. Lod han ikke sit vid spille, da han stykkede denne forbavsende fugl sammen af lige dele livsglæde og mystik? – Brushanernes nonchalante adfærd overfor det svagere køn er meget karakteristisk for denne fugl. Den prunkende fjerkrave og spankulerende holdning, kort sagt hele fremtoningen, forlener fuglen med et eget chevaleresk og høvent præg *Thorvald Kjær* og *Ib Paulsen* (1).

Brushaner ... på de lange stylteben, som for deres

udseendes skyld godt kunne være knækket og sat sammen igen af en fuser i faget – de vender hele tiden hælen for langt ud til siden. Deres strittende halskrave er et utroligt barometer over stadig tilbagevendende, kæmpemæssige sindsoprør *Achton Friis* (2). Jeg kender intet dyr, der besidder en så talende mimik som en bruskok. Jeg indrømmer, at det kun er et lille antal følelser, den forstår at udtrykke – men det gør den også på en måde, der sikkert må misundes den af mangan skuespiller *S. H. A. Rambusch* (3). En, to, tre, fire – hop, hop! Et skridt tilbage, to til siden og godt med vingeslag til, som man har lært det i danseskolen, takt, takt, pas på takten! Elegant skal det jo være *Knud Bavngaard* (4).

Som et åndepust i morgenflimret står den hvide [sic] brushane, let reserveret og nådig i sin holdning som var den af højere byrd og tog bestik af pøbelens tummel. De to sorte, overlegent målende sprækker under de rejste øretoppe er øjnene, og næbbet stritter ret ud fra halskraven, der er spilet ud som kårdens fæste *Niels Bladel* (5). Brushanen pustede sin glinsende krave op, trak hovedet ind i den, stak det lange næb frem og stillede sig med halen opad på en sten ved vandet som en riddersmand med dækkende skjold og nedslået visir og fældet lanse, parat til turnering. Modstanderen trak blank, og de skønne på strandbreddens sand blussede som balkonens damer og dåredes som de, thi prisen var den samme *W. Dinesen* (6). De stumme riddersmænd stritter med næbbet,

Frembrusende riddere ved turnering. Træsnit i F. E. Boisen: Dansk Læsebog, 1858.

Brushane og kriger optræder som synonymmer. Træsnit i „Originaltegninger af danske Kunstnere“, 1873-90.

basker med vingerne, alt medens de snurrer rundt – standser så med et og ser sig omkring, om ikke nogen skulle applaudere. En sætter sig til at ligne en marabustork med hovedet trukket helt ned i kraven. Så på én gang strækker den hals, står op i luften på svirrende planer, dumper ned igen, slår ud med vinger og ben, agerer foran én let i græsset som en skuespiller foran et spejl – pludselig vender den sig tilhøjre og bliver stående i en stolt position; frem på scenen triner en anden med kridhvid halskrave på brunrød bund – som en japansk kriger. En tredje kommer til, en sortkravet spansk riddersmand. Stiv med hånden på kården og på ét ben stiller han sig op med næsen storsnudet i vejret.

En brushøne viser sig i luften ... Da begynder komedien. Ørelapperne, kraven, lændefjerene, halen, alt strutter på hannerne; de halvløfter vingerne, skifter i pludselige ryk fra vandrette til lodrette stillinger og farer hulter og bulter om mellem hinanden. I øjeblikkets voldsomme ekstase spilfægterer de eller toppes under spring som hankyllinger. Men i samme nu den slanke brune lille høne sætter fødderne til jorden standser al bevægelse. Komedianterne synker i knæ på stedet, de indbildte krigsgale stivner i pragtfulde attituder i

græsset, og nu ligger de i det blanke grønne som store, udsprungne, farverige blomster. Ligeegyldig tripper hun om imellem dem på sine lange, gulrøde strømpeben. Hun beundrer dem og tager måske en af dem – for dragtens skyld!

Hønen fløj – og »sortkraven« og den japanske kriger med den! »Marabustorken« vågner, stikker næbbet i sky, klipper med vingerne, danser rundt og løber frem, nu i én retning, nu i en anden – løber forfærdet rundt og ligesom råber: er her nogen? er her nogen? Så vender den sig mod hyrdehytten med en bevægelse, der ligner artistens buk mod publikum. – Jeg klapper. *Svend Fleuron* (7).

Bruskokken vil sig farlig gør', · når han i køret krig vil før', · sine fjer monne han oprække ... *H. Justesen Ranch 1630* (8).

LITTERATUR: (1) 449 64,67; (2) 248 3,45; (3) 700 135; (4) 402 56; (5) 71a 9; (6) 179 118; (7) 222s 67f; (8) 702 360.

Brushøns. Vignet af Johannes Larsen til Blichers „Trækfuglene“, 1914.

Klyde, *Recurvirostra avosetta*

Begge køn har hvid fjerdragt med et par sorte striber på vingerne og en sort hætte, der fra issen fortsætter til baghalsen; de uforholdsmæssigt lange og tynde ben er blågrå, det lange næb krummer opad. Ret alm. ynglefugl ved kysterne. – Danmarks Dyreverden 7, 150-52.

Klyde 1763ff (1), et lydord efterlignende fuglens fløjtende »blyt-blyt« eller parringsråbet »kliu«, vistnok lånt fra dens plattyske navn klüte (2). *Lovfugl og forkert regnspove* 1764 (3), lo 'fladt vand på strandenge'; *hvidfugl* 1802 (Læso)-1875